EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNTA
LaV@eduskunta.fi

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuomioistuimien turvatarkastuksista annetun lain muuttamisesta (HE 63/2023)

Oulun käräjäoikeus on toimittanut lakivaliokunnalle 9.11.2023 päivätyn asiantuntijalausunnon. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen 10.11.2023 yhteydessä valiokunta pyysi asiantuntijoita täydentämään lausuntoaan keskustelussa esiin tulleiden seikkojen johdosta.

Alkuperäinen asiantuntijalausunto

Oulun käräjäoikeus kannattaa ehdotettua lakimuutosta. Se on kauan odotettu ja hyvin perusteltu.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettua lakia siten, että turvatarkastustoimenpiteet voitaisiin kohdistaa myös muiden oikeushallinnon viranomaisten kuin tuomioistuimien asiakkaisiin silloin, kun näillä viranomaisilla on yhteinen sisäänkäynti tai yhteinen asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa.

Esitys mahdollistaa kaikkien oikeushallinnon viranomaisten asiakkaiden turvatarkastukset niissä tilanteissa, joissa viranomaisilla on yhteinen sisäänkäynti tai asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa. Esitys myös selkeyttää lainsäädäntöä ja antaa muiden oikeushallinnon viranomaisten kuin tuomioistuimien asiakkaiden turvatarkastamiselle selkeän oikeudellisen perustan.

Yhteiskunnan ja tuomioistuinten turvallisuusympäristö on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana muuttunut siten, että turvatarkastusten suorittaminen oikeustaloissa myös muiden oikeushallinnon virastojen kuin tuomioistuinten asiakkaille on erittäin perusteltua. Muutos poistaa vallitsevan oikeustalojen turvallisuuspuutteen, johon tulee suhtautua vakavasti. Muutos parantaa oikeustalojen asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuutta, edistää yleisen järjestyksen ylläpitämistä oikeustaloissa sekä suojaa oikeustaloissa olevaa omaisuutta vahingoilta.

> Esimerkki: Ouluun on valmistunut uusi oikeustalo keväällä 2023. Oikeustalon pääsisäänkäynnistä on kulku istuntotiloihin, joissa toimitetaan Oulun käräjäoikeuden, Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden ja Rovaniemen hovioikeuden Oulun istunnot. Samasta sisäänkäynnistä on kulku myös käräjäoikeuden, hallinto-oikeuden, Syyttäjälaitoksen ja Ulosottolaitoksen yhteiseen asiakaspalvelutilaan. Istuntotiloihin tulijoille suoritetaan turvatarkastus, mutta yhteiseen asiakaspalvelutilaan tulijoita ei voida voimassa olevan lainsäädännön perusteella tarkastaa. Ehdotettu lakimuutos mahdollistaisi myös

viimeksi mainittujen asiakkaiden turvatarkastamisen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan täsmennyksiä turvatarkastajan kelpoisuuteen, turvatarkastajaksi hyväksymiseen ja hyväksymisen peruuttamiseen sekä turvatarkastajana toimivan henkilön virkavastuuseen ja toimivaltaan. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset turvatarkastajien pukeutumisesta ja turvatarkastajakortista. Turvatarkastajaa koskevien säännösten täsmentämisen tavoitteena on saattaa lainsäädäntö näiltä osin perustuslain ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiseksi. Myös näiltä osin ehdotettu lakimuutos on perusteltu.

Asiantuntijalausunnon täydennys

Voimassa olevan turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain (turvatarkastuslaki) perusteella tuomioistuimessa voidaan järjestää turvatarkastuksia *turvallisuudesta huolehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi ja omaisuuden suojelemiseksi.* Turvatarkastajalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta käyttäen tarkastaa tuomioistuimeen saapuva tai siellä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei hänellä ole mukanaan *esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen.* Turvatarkastajalla on oikeus tarkastaa henkilön mukana olevat tavarat myös muulla tavoin. Jos on perusteltua aihetta epäillä, että henkilöllä on mukanaan edellä tarkoitettu esine tai aine, henkilö voidaan tarkastaa esineen tai aineen löytämiseksi.

Kuten käräjäoikeus on jo alkuperäisessä lausunnossaan todennut, yhteiskunnan ja tuomioistuinten turvallisuusympäristö on laadultaan sellainen, että turvatarkastusten suorittaminen ehdotetulla tavalla myös muiden oikeushallinnon virastojen kuin tuomioistuinten asiakkaille on erittäin perusteltua.

Tilanteet, joissa oikeustaloissa laaditaan ns. uhkailmoituksia, ovat valitettavasti arkipäivää. Pelkästään Oulun käräjäoikeudessa tällainen ilmoitus on laadittu viimeisten vuosien aikana keskimäärin noin kerran kuukaudessa. Tilanteen vaihtelevat henkilökunnan edustajalle viestivälinein esitetyistä sanallisista uhkauksista koko oikeustaloa koskeviin uhkauksiin, esim. pommiuhkaukseen.

Käräjäoikeus pitää olennaisena sen turvallisuusriskin minimoimista, että joku oikeustalon tiloihin saapuva voisi tuoda rakennukseen *esineen tai aineen, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen.* Tällaisen esineen tai aineen voi potentiaalisesti tuoda oikeustalon tiloihin a) tuomioistuimen asiakas istuntotiloihin, b) tuomioistuimen asiakas erillisiin asiakaspalvelutiloihin, c) muun oikeushallinnon viranomaisen kuin tuomioistuimen asiakas erillisiin asiakaspalvelutiloihin tai d) oikeustalon istuntotiloihin tai erilliselle asiakaspalvelualueelle saapuva henkilö, jolla ei välttämättä (tuolloin) ole asiakkuutta tuomioistuimeen tai muuhun oikeushallinnon viranomaiseen.

Asiantuntijakuulemisessa on keskusteltu siitä, onko esim. muiden kuin tuomioistuinten istuntoihin tulevien asiakkaiden (resepti)lääkkeiden tutkiminen ja mahdollisesti poisottaminen sopusoinnussa suhteellisuusperiaatteen kanssa.

Turvatarkastuslain mukaan turvatarkastus on järjestettävä niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle (vähimmän haitan periaate). Esimerkiksi Oulun käräjäoikeuden turvatarkastussuunnitelman mukaan:

- turvatarkastus suoritetaan metallinilmaisinporttia, käsikäyttöistä metallinilmaisinta ja tavaroiden läpivalaisulaitetta hyväksi käyttäen
- turvatarkastaja voi tarkastaa henkilön mukana olevat tavarat myös muulla tavalla, esimerkiksi avaamalla henkilön mukana olevan laukun ja käymällä sen sisällön läpi
- laukun avaaminen ja tutkiminen on suoritettava siten, että ulkopuoliset eivät pääse näkemään sen sisältöä; erityisen huolellinen tässä suhteessa tulee olla muun muassa selvitettäessä henkilön mukana olevia lääkkeitä
- lääkkeiden hallussapitoon puututaan vain, jos on perusteltua aihetta epäillä niiden olevan huumausaineita, joiden käyttö voi aiheuttaa turvallisuusriskin.

Tuomioistuinten turvatarkastusohjeistusten sisältöä, turvatarkastuskäytänteitä ja turvatarkastusten laatutasoa voidaan käsitykseni mukaan edistää ja yhdenmukaistaa myös tuomioistuinten ja näiden tukena toimivan Tuomioistuinviraston yhteistyöllä.

Turtiainen Kari 91240363H

Allekirjoittaja Turtiainen Kari 91240363H
DN: cn=Turtiainen Kari 91240363H, c=FI, o=Oikeusministeriö, email=kari.turtiainen@oikeus.fi
Päivämäärä: 2023.11.14 16:24:56 +02'00'

Laamanni Kari Turtiainen